

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ДИЗАЙНУ КОСТЮМА

Чупріна Н. В., к. т. н., доцент

Київський Національний університет технологій та дизайну

Анотація. Методи та результати досліджень методики дизайну костюма зокрема можна розглядати як етапи на шляху до ширшого розуміння процесу художнього проектування взагалі. Важливою задачею є об'єднання цих частин у єдиний процес, який був би ефективним на будь-якому рівні цілісності та деталізації. Принципи аналізу та перетворення різних витоків при створенні костюма достатньо близькі та відрізняються лише незначними нюансами, які пов'язані з індивідуальними особливостями кожної конкретної форми. Дизайнер переосмислює та передає глядачеві своє розуміння дійсності, в результаті чого народжуються нові ідеї костюмних форм та образів. Асоціативне мислення художника є основою творчого підходу до проектування одягу. Оскільки творчий процес дизайнера одягу являє собою досягнення єдності форми та змісту, основою творчості в художньому проектуванні костюма є образно-асоціативний підхід до створення одягу.

Ключові слова: творчий процес, художній образ, композиція, метод гармонізації, проектне дизайнерське завдання, методи евристики, методи проектування, образно-асоціативний підхід до створення форми одягу, естетична функція костюма, проектний образ костюма, асоціативно-творче першоджерело в дизайні, біоніка.

Аннотация. Чуприна Н. В. Особенности процесса дизайна костюма. Методы и результаты исследования методики дизайна костюма в частности можно рассматривать как этапы на пути к более широкому пониманию процесса художественного проектирования вообще. Важной задачей является объединение этих частей в единственный процесс, который был бы эффективным на любом уровне целостности и детализации. Принципы анализа и превращения разных истоков при создании костюма достаточно близкие и отличаются

лишь незначительными нюансами, которые связаны с индивидуальными особенностями каждой конкретной формы. Дизайнер переосмысливает и передает зрителю свое понимание действительности, в результате чего рождаются новые идеи костюмных форм и образов. Ассоциативное мышление художника является основой творческого подхода к проектированию одежды. Поскольку творческий процесс дизайнера одежды представляет собой достижение единства формы и содержания, основой творчества в художественном проектировании костюма есть образно-ассоциативный подход к созданию одежды.

Ключевые слова: творческий процесс, художественный образ, композиция, метод гармонизации, проектное дизайнерское задание, методы эвристики, методы проектирования, образно-ассоциативный подход к созданию формы одежды, эстетичная функция костюма, проектный образ костюма, ассоциативно-творческий первоисточник в дизайне, бионика.

Annotation. N. Chouprina. Features of process of design of suit. Methods and results of researches of method of design of suit in particular it is possible to examine as stages on a way to more wide understanding of process of the artistic planning in general. An important task is association of these parts in a unique process which would be effective at any level of integrity and working out in detail. Principles of analysis and transformation of different sources at creation of suit near enough and differ by only insignificant nuances which are related to the individual features of every concrete form. A designer pereosmyslyvaet and passes understanding of reality to the spectator, the new ideas of suits forms and appearances give birth as a result. Associative thought of artist is basis of creative approach to planning of clothes. As the creative process of designer of clothes is achievement of unity of manner and matter, by basis of creation in the artistic planning of suit there is vividly-associative approach to creation of clothes.

Keywords: creative process, image, composition, method of harmonization, project designer task, methods of heuristic, design methods, vividly-associative approach to creation of form of clothes, aesthetically beautiful function of suit, project appearance of suit, associative-creative original source in a design, bionics.

Постановка проблеми. В наш час дизайн відповідає за все предметно-просторове середовище, а отже, має безпосереднє відношення до процесів стилетворення, урахуванню національних традицій, найрізноманітнішим аспектам художнього формотворення. Ця нова роль дизайну в культурі ставить нові задачі перед дизайнерами та науковцями, тим більше, що роль дизайну у предметно-просторовому середовищі змінюється у часі.

Уміння дизайнера абстрагуватися від другорядних властивостей об'єкта, узагальнювати й розвивати свою ідею в потрібному напрямку – все це входить у рішення проектного дизайнерського завдання. А отже, дуже актуальною проблемою в цій галузі на сьогодні є розробка методика визначення, аналізу та прогнозування структури форми одягу та колекції костюма як об'єктів художнього проектування в умовах промислового виробництва.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дизайн в костюмі природніше, ніж інші види творчості, відчуває на своїй кінцевій продукції практичний вплив процесів стилетворення, процесів, що пов'язані не лише з творчістю дизайнерів, а й з характером виробництва одягу, зі смаками та ціннісними орієнтаціями споживачів, з темпами морального старіння елементів костюма. Якщо взяти такі положення за основу, можна зробити таке визначення: функцією виробу є характеристика, що визначає реальне виконання виробом свого призначення.

Оскільки дизайнер створює костюм який використовується людиною, тобто повинен функціонувати, то й художній образ промислових виробів

може існувати тільки при функціонуванні системи людина – виріб. Костюм, створений дизайнером, має цінність тільки тоді, коли його форма та естетичні якості відповідають вимогам споживача.

Дизайнер створює комфортне середовище, в якому існує та функціонує людини. Якість будь-якого об'єкту визначається сукупністю його властивостей. Визначити якість означає обрахувати ці властивості кількісно та оцінити їх. Естетичні показники якості займають особливе місце в оцінюванні якості одягу як предмета особового споживання. Відсутність їх перетворює одяг у некорисну річ, бо він припиняє виконання однієї з основних своїх цільових функцій – забезпечення естетичних потреб людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як підкреслюють більшість дослідників, виробництво товарів для населення, зокрема одягу, має базуватися на використанні досягнень науково-технічного прогресу, що дозволить не лише підняти на новий рівень якість товарів, а й значно розширити їх асортимент [1].

Проте, всі науково досліджені раніше методи та етапи процесу проектування визначають та регламентують переважно технічний, конструктивно-інженерний аспект цього процесу, ніяким чином не враховуючи його художньо-творчу основу.

У попередніх дослідженнях науковців та оглядово-аналітичних розробках дизайнерів-практиків стверджується, що процес композиційного формоутворення є частиною питання покращення естетичної якості моделей одягу промислового виробництва. Доведено, що при вирішенні цих задач значну роль відіграє покращення художнього проектування, або дизайну костюма, призначеного для промислового виробництва. Однак, аналіз художньо-композиційних ознак форми костюма або виконується дуже поверхнево, або відсутній взагалі [2]. Необхідно також зауважити, що методики вивчення процесу проектування сучасного одягу, які існують сьогодні, спрямовані в основному на використання нових матеріалів, нових технологій та незначних змін у конструктивному устрої виробів.

Автори деяких досліджень у галузі вивчення процесу проектування сучасного одягу відзначають необхідність надання йому художньо-естетичних властивостей, але не конкретизують, яких саме, та не намічають шляхи забезпечення вищезазначеної довершеності проектного та художнього образу костюма [3]. При цьому художньо-естетичні параметри костюма вважають заздалегідь заданими характеристиками для подальшого дослідження процесу технічного проектування одягу. Лише останнім часом у деяких науково-аналітичних роботах припускається, що саме художнє проектування, або ж дизайнерська розробка, суттєво визначає естетичну якість майбутніх виробів (моделей одягу). Стверджується, що якість будь-якого об'єкту визначається сукупністю його властивостей. Визначити якість, означає обрахувати ці властивості кількісно та оцінити їх [4]. Естетичні показники якості займають особливе місце в оцінюванні якості одягу як предмету особового споживання. Саме їх відсутність перетворює одяг у некорисну річ, бо він припиняє виконання

однієї з основних своїх цільових функцій – забезпечення естетичних потреб людини [2-4]. Поняття “якість виробів” включає в себе відповідність напрямку моди, новизну, сучасність матеріалів та рівня промислового виготовлення.

Мета роботи. Головною метою цієї роботи є визначення теоретичних та художньо-проектних засад з прогнозування перспективних форм костюма, враховуючи сучасні тенденції проектування, а також структурування споживацьких, особливо естетичних, та художньо-композиційних вимог, з метою підвищення конкурентноздатності моделей одягу вітчизняного виробництва та мінімізації витрат на їх розробку та впровадження.

Основна частина. Таким чином, перед легкою промисловістю стоять задачі найповнішого задоволення попиту населення на промислові товари, насичення ринку потрібною продукцією, покращення якості та розширення асортименту виробів, підвищення культури їх споживання. Першочергове значення у задоволенні попиту на товари мають їх естетичні властивості та функції. Функціональність костюму, його дизайн, промислове виготовлення невід’ємні від модної новизни.

Така функціональність невіддільна від естетики, яка через одяг відображує найкращі традиції свого часу. Серед багатьох функцій, які несе в собі сучасний костюм, особливе місце займає його естетична функція. Кожний костюм, що створює дизайнер, може бути сприйнятий як засіб висловлювання художнього бачення світу. Щоб створений костюм являв собою художню цінність, він повинен відповідати вимогам гармонії та нести в собі художній образ.

Дизайнер переосмислює та передає глядачеві своє розуміння дійсності, в результаті чого народжуються нові ідеї костюмних форм та образів. Асоціативне мислення художника є основою творчого підходу до проектування одягу. Оскільки творчий процес дизайнера одягу являє собою досягнення єдності форми та змісту, основою творчості в художньому проектуванні костюма є образно-асоціативний підхід до створення одягу [3].

Проектний образ костюма – це створена в результаті художнього проектування костюмна форма, яка відповідає всім вимогам композиції та має функціональне призначення в сфері естетичного споживання. Дизайнер повинен завжди обирати шлях пошуку образної виразності костюма.

Крім того, кожен художній твір відзначається властивою тільки йому образністю. Художній образ – це засіб відображення автором свого бачення світу. Художній образ в костюмі – це гармонійна єдність костюма та його споживача. Створення цілісного художнього образу людини і костюма – головне завдання дизайнера одягу в сучасному суспільстві. Пріоритет людини при створенні костюма обумовлений ергономічними, функціональними, психологічними та іншими вимогами. Костюм об’єднує в собі естетичні та практичні якості, тому створення виразного костюмного образу передбачає задачу задоволення всіх вимог, що ставляться до нього.

Витоки натхнення, які дають дизайнеру поштовх до створення нових образів та форм костюма, різноманітні і не схожі один на одного. Кожен має

свої характерні ознаки, що служать основою в створенні художнього образу костюма. Принципи аналізу та перетворення різних витоків при створенні костюма достатньо близькі та відрізняються лише незначними нюансами, які пов'язані з індивідуальними особливостями кожної конкретної форми.

Шлях трансформації творчого витoku в певну форму костюма являє собою ряд послідовних етапів, крок за кроком скеровуючи художника до реалізації своєї мети [5]. Проектування дає корисний ефект у тому випадку, якщо мислення дизайнера розвинене в професійному напрямку й сам дизайнер наділений такими якостями:

- здатністю побачити й чітко сформулювати завдання;
- здатністю швидко виробити достатню кількість ідей за обмежений час;
- умінням відшукувати оригінальні рішення;
- умінням швидко придумувати наймовірні рішення заданої проблеми.

Методи та результати досліджень методики дизайну костюма зокрема можна розглядати як етапи на шляху до ширшого розуміння процесу художнього проектування взагалі. Важливою задачею є об'єднання цих частин у єдиний процес, який був би ефективним на будь-якому рівні цілісності та деталізації.

Проектування включає в себе три основні аспекти: аналіз, синтез та оцінку прийнятих рішень. Використання точних методів у процесах художнього проектування в сучасних умовах отримало новий поштовх під впливом проникнення в усі сфери життєдіяльності людини досягнень науково-технічного прогресу. [6] Особливої актуальності ці процеси набули внаслідок таких факторів:

- по-перше, життєвий простір з наростаючими темпами насичується предметами дизайну найрізноманітнішого призначення, засобами візуальної комунікації, що вимагає широкого залучення фахівців до їх проектування, а з другого – існуючі традиційні способи та методи проектування не можуть забезпечити відповідних високих художніх якостей об'єктів проектування.
- по-друге, існує ще один важливий аспект, а саме: досягнення гармонії, своєрідної візуальної композиційно-художньої узгодженості між різними за функціями формами чи предметами та самою людиною.

Серед багатьох функцій, які несе в собі сучасний костюм, особливе місце займає його естетична функція. Кожний костюм, що створює дизайнер, може бути сприйнятий як засіб висловлювання художнього бачення світу. Щоб створений костюм являв собою художню цінність, він повинен відповідати вимогам гармонії та нести в собі художній образ [1].

Дизайнер переосмислює та передає глядачеві своє розуміння дійсності, в результаті чого народжуються нові ідеї костюмних форм та образів. Асоціативне мислення художника є основою творчого підходу до проектування одягу. Оскільки творчий процес дизайнера одягу являє собою досягнення єдності форми та змісту, основою творчості в художньому проектуванні костюма є образно-асоціативний підхід до створення одягу [3].

Існує певний план творчого процесу дизайнера, і його можна представити такими трьома етапами: дослідження певної творчої основи для вирішення поставленої проектною задачі, аналіз першоджерела, з метою визначення методів адаптації його образних та функціональних рис у необхідному проектному рішенні, ескізування варіантів проектних рішень, з метою розробки оригінальних, з точки зору художньої образності, та доцільних, з точки зору функціональної відповідності поставленому проектному завданню, дизайнерських розробок.

Окремий, роздільний розгляд цих трьох етапів, безумовно, є необхідною передумовою для впровадження методологічних змін на всіх стадіях, і має передувати їх об'єднанню у єдиний процес, придатний до проектування на рівні систем [6].

Перший етап на цьому шляху – етап дослідження. На цьому етапі відбувається дослідження та вивчення творчого витoku шляхом візуального спостереження та структурно-графічного аналізу. Дизайнер аналізує форму, пропорції, пластику першоджерела, фактуру його поверхні, колористичне вирішення. Якщо творчим джерелом є об'єкти живої природи (квіти, рослини, риби, тварини, птахи), тоді досліджується їх поведінка, засоби пересування, характерні пози та ін.

Наступний етап – аналітичний. Тут аналізуються та визначаються найбільш характерні риси творчого джерела, виділяються його головні характерні ознаки. Такими ознаками можуть бути: незвична форма, її пропорційне членування, ритмічна організація її елементів, фактура, колорит. На основі серії фор-ескізів дизайнер-модельєр трансформує творчий виток в умовно-узагальнений стилізований образ. Цей етап вимагає від художника здатності абстрактного мислення. Абстрагування в ескізі – це вміння відмовлятися від другорядних, мало значущих рис витoku, та виділяти його головні особливості.

Заключний етап – ескізний. Визначена головна характеристика-ознака витoku приймається за основу в роботі над серією ескізів костюмів. Образ костюма, що створюється, стилізується та узагальнюється. Головне завдання цього етапу – збереження образно-асоціативного зв'язку з джерелом натхнення.

Висновки. Значно впливає на процес проектування і розвиток моди, яка часто вступає у протиріччя з усталеними стандартними формами. Мода – це одне з явищ, що знаходяться на межі мистецтва та виробництва і впливають на масовий попит на промислові вироби. При розв'язанні цієї проблеми наслідуються мета – проектування сучасного високоякісного одягу масового виробництва, орієнтованого на суспільно-промислові інтереси та культурно-естетичні потреби суспільства. Основою творчості в художньому проектуванні костюма є образно-асоціативний підхід до створення форми одягу. Надихнути дизайнера на створення нових перспективних форм костюма здатні різноманітні явища та предмети оточуючого нас світу.

Результатом правильно організованого процесу художнього проектування, чи то дизайну костюма, є продукт дизайну – виріб, прогресивно вирішений з позицій технології, економіки та естетики. Дизайн та вимоги суспільства знаходяться у прямому зв'язку, бо суспільство дає соціальне замовлення на виробництво виробів певного характеру та рівня.

Універсальність такої методики художнього проектування, чи то дизайну, форми та естетичних властивостей костюму дасть відчутний ефект для підготовки виробництва та послідовного впровадження моделей у виробництво, з метою планомірного змінення організаційних умов чи перебудови виробництва при розробці перспективних колекцій одягу.

Подальший напрямок дослідження. Наукові дослідження у галузі проектування та дизайну мають суттєве значення для функціонування дизайнерської діяльності, прогнозування та своєчасної розробки перспективних форм предметно-оточуючого середовища та визначенні взаємовпливу функціональних, естетичних, ергономічних, технологічних та економічних характеристик предметного світу, що забезпечує оптимальну життєдіяльність людини.

У зв'язку з вищеподаним, особливо актуальним є створення такої системи кількісної оцінки показників якості одягу, беручи до уваги й художньо-естетичні показники, яка б дозволила практично, вже на перших етапах проектування, вирішити питання якості проєктованих виробів та звзяти межі пошуку правильних рішень при його проектуванні.

Сьогодні загальноvizначним є висновок: дизайн не зводиться до мистецтва чи техніки, а є самобутнім напрямком проєктно-творчої діяльності в історичному, теоретичному і практичному аспектах. Але питання про науково-дослідницькі засади дизайн-проєктування залишається відкритим і набуває все більшої актуальності.

З одного боку, зміст проєктної діяльності повинен відповідати орієнтирам розвитку проєктної культури сучасних європейських держав, а з другого боку, бути національним за своєю суттю, що неможливо без вивчення, переосмислення та адаптації до сучасних умов існування національних традицій художньо-проєктної діяльності.

Література:

1. Ноем Райм. Елементи дизайна – М., ООО „Магма”, 2004.
2. Ермилова В. В., Ермилова Д. Ю. Моделирование одежды, М.: Мастерство, 2001.
3. Найденская Н. Г., Новокщенова Е. В., Трубецкова И. А. Человек, образ, стиль, М.: Познавательная книга плюс, 2002.
4. Рачицкая Е. И., Сидоренко В. И. Художественное оформление одежды, Ростов-на Дону: Феникс, 2002.
5. Зелинг Шарлотта. Мода. Век модельеров. 1900-1999. Конеман, 2000.
6. Козлова Т. В., Ильичева Е. В. Стиль в костюме XX века – М.: МГУ им. Косыгина, 2003.

Надійшла до редакції 8.04.2008